

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องวิเคราะห์ความเชื่อการสืบทอดของชาวล้านนามีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของการสืบทอดชาวล้านนา ๒ เพื่อศึกษาความหมายของเครื่องประกอบพิธีในการสืบทอด และ ๓ เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อการสืบทอดของชาวล้านนา ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องวิเคราะห์ความเชื่อการสืบทอดของชาวล้านนา สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ แนวคิดและความเป็นมาของการสืบทอดชาวล้านนา

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทยในอดีต พระสงฆ์เปรียบเสมือนเป็นผู้นำชุมชนและสังคม บทบาทของพระสงฆ์มีความโดดเด่นในการนำพาสังคมทั้งในด้านพิธีกรรมและปัญญาความรู้แจ้งเห็นจริง วัดจึงเป็นทั้งโรงเรียน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ เป็นศูนย์รวมใจของปวงชนในชุมชนนั้น ๆ อดีตเป็นมาอย่างไร ปัจจุบันยังคงเป็นเช่นนั้น แม้ว่าจะมีการแปรเปลี่ยนไปตามสังขารของกาลเวลา แต่อย่างไรเสียวัดและพระสงฆ์ก็ยังเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างไม่เสื่อมคลาย พระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วยศาสนธรรมอันหมายถึงหลักคำสอนของพุทธบิดาที่ทรงโปรดเวไนยสัตว์เพื่อความพ้นทุกข์นั้นคือ ให้ เว้นจากทุกข์จริง คือ ประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ประพฤติสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ และการทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น ศาสนบุคคล อันหมายถึง พระสงฆ์สาวก พระภิกษุ สามเณร ผู้ปฏิบัติดีแล้วทรงสั่งสอนพุทธบริษัทให้รู้ตามศาสนสถาน พระพุทธศาสนาจะขาดเสียมิได้เลยก็คือ วัดวาอาราม อันเป็นเสนาสนะของพระภิกษุสามเณร และสุดท้ายที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าก็คือ ศาสนพิธี อันประกอบด้วยพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีทั้งบุญพิธี กุศลพิธี ทานพิธี ด้วยศาสนพิธีนี้เองที่สืบสานเอาดวงใจของคนไทยทั้งชาติให้มีมรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่า การสืบทอดตามความเชื่อของชาวล้านนา เป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่จัดทำขึ้นเพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง ครอบครัวและความสงบ สุขของบุคคล ทั้งนี้เพราะบางครั้งเห็นว่าการเกิดความเดือดร้อนขึ้นมาจากอิทธิพลของดาวพระเคราะห์ มาเบียดบังทำให้บ้านเมืองเกิดความปั่นป่วนวุ่นวาย จลาจล เกิดโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชน จึงต้องทำพิธีสืบทอดขึ้น

นอกเหนือจากความสามัคคีแล้วสิ่งหนึ่งที่แฝงมาด้วยก็คือ ความเชื่อในเรื่องกรรมที่สามารถบันดาลให้เกิดความสุขขึ้นทางใจโดยความเชื่อเหล่านี้จะเกี่ยวเนื่องกับหลักกรรมทางศาสนาเป็นประการหนึ่ง แสงสว่างที่ต้องให้พุทธศาสนิกชนก้าวตามรอยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงชี้แนะเอาไว้เมื่อกว่า ๒,๕๐๐ กว่าปีที่แล้ว

ประเพณีสืบชะตานิยมทำกันในหลายโอกาส เช่น เนื่องในวันเกิด วันขึ้นบ้านใหม่ ได้รับการเลื่อนยศตำแหน่ง หรือมีแขกสำคัญมาเยือนก็สามารถจัดพิธีการนี้ เป็นการต้อนรับดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดพิธีผูกพระกรและบายศรีสู่ขวัญแด่พระ ราชอาคันตุกะที่เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเยือนประเทศไทยหลายครั้ง นั่นคือ พิธีสืบชะตา หากแต่ เป็นงานใหญ่ระดับชาติ พิธีสืบชะตานับได้ว่าเป็นประเพณีของคนไทยล้านนาที่สืบสานมาตั้งแต่บรรพการ คนล้านนานอกจากจะมีภาษาพูด ภาษาเขียนเป็นของตัวเองแล้วยังมีจารีตประเพณีเป็นของตนเอง การทำพิธีสืบชะตาเป็นจารีตอย่างหนึ่งในหลาย ๆ สิ่งที่คนเมืองมักนิยมทำกันในช่วงเทศกาลปีใหม่เมือง (สงกรานต์) แต่ก็ไม่ได้จำกัดกาล ซึ่งจะเห็นได้ทั้งพิธีสืบชะตาบ้าน สืบชะตาวัด สืบชะตาเมือง ผู้เป็นเจ้าภาพ (เจ้าของชะตา) มักปรารถนาทุกอย่างได้อย่างหนึ่งที่จะเป็นความสวัสดิ์มงคลแก่ตนและครอบครัว หรือวัดวาอาราม อาณาประชาราษฎร์และบ้านเมืองเพื่อความอยู่เย็น เป็นสุข พ้นจากโรคาพยาธิและเสนียดจัญไรต่าง ๆ เช่น มักมีการเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายกาย ไม่สบายใจ มีเหตุการณ์เภทภัยใดๆ ซึ่งไม่เคยเกิดก็เกิดขึ้นอันไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ แม้ในวิถีชีวิตก็ตาม ชีวิตได้ผ่านพ้นภัยพิบัติต่างๆ มาแล้วก็ดีหรือการทำมงคลใดๆ ก็ตาม เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เรือนใหม่ ภูมิจใหม่ คุ้มใหม่ วังใหม่ หรือแม้ทำบุญครบรอบอายุก็ดี ชาวล้านนามักนิยมจัดให้มีพิธีสืบชะตาขึ้น

พิธีสืบชะตานับว่าเป็นประเพณีที่น่าสนใจอย่างยิ่งอีกประเพณีหนึ่ง เพราะเป็นพิธีกรรมที่ชาวล้านนานิยมทำกันในโอกาสต่าง ๆ เพื่อต่อดวงชะตาและเป็นวิธีการให้ขวัญและกำลังใจ พิธีสืบชะตาเป็นพิธีใหญ่ที่ต้องอาศัยคน และเครื่องประกอบพิธีมากที่สุดพิธีหนึ่ง ชาวบ้านอาจจัดพิธีนี้โดยเฉพาะหรือจัดร่วมกับพิธีอื่น ๆ ก็ได้และอาจจะจัดขึ้นเพื่อสืบชะตาให้แก่คนทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณร ฆราวาส หรืออาจจะสืบชะตาให้แก่หมู่บ้าน แต่จะต้องจัดขึ้นเพื่อสืบชะตาให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงอย่างเดียว การสืบชะตาให้แก่สิ่งจะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ การสืบชะตายังแสดงให้เห็นถึงการรวมตัวของศาสนาพุทธ ฮินดู พราหมณ์ และลัทธิผีสง เทวดาที่สามารถรวมตัวกันได้อย่างสนิทแนบเนียน

สาเหตุที่มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมสืบชะตานี้ ก็เนื่องจากพิธีกรรมนี้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพิธีสืบชะตาของชาวล้านนานั้น เป็นสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้สืบชะตา เพื่อที่จะสามารถมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การงานได้ต่อไป เทอร์เนอร์ ได้วิเคราะห์ถึงสัญลักษณ์ทางประเพณี พิธีกรรมว่าสิ่งต่าง ๆ ที่มีการกำหนดให้มี

ขึ้นในการประกอบพิธีกรรมทั้งหมด ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับระยะเวลา สถานที่ สิ่งของเครื่องใช้ ตัวบุคคล และลำดับขั้นตอนในการประกอบพิธี ล้วนแต่เป็นการจำลองมาจากสถานการณ์ในลักษณะของสิ่งแทนที่มีอยู่ในสังคม แต่ละแห่ง ที่มีการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ปรากฏการณ์แห่งประเพณี พิธีกรรม ก็จะทำให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อของผู้คนในสังคมแต่ละแห่งได้จากแนวคิดดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์ คือสิ่งที่มีความหมายต่อสมาชิกของสังคมอย่างแท้จริง และในที่สุด ผู้คนในสังคมส่วนใหญ่ก็ยอมรับว่าประเพณี พิธีกรรม เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของพวกเขา ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน ยังมีความสัมพันธ์กันระหว่างระบบความเชื่อดั้งเดิม และความเชื่อใหม่ โดยมีครอบครัวและชุมชนทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันที่มีคุณค่าและมีความสุขในการมีชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชน การจัดกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณี และพิธีกรรมตามความเชื่อของชุมชนนั้น ถือว่าเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน ลักษณะสำคัญของการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมนั้น คือการสร้างคุณภาพให้กับบุคคลในสังคม ซึ่งทำให้มีความต่อเนื่องและมีเสถียรภาพกระบวนการ ชัดเจนทางสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่ทำการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยในการพัฒนาบุคคล ได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมหรือวิถีชีวิต แนวความคิด ค่านิยม จากการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมดั้งเดิมสู่คนรุ่นใหม่มีผู้อาวุโสเป็นผู้นำทางพิธีกรรม มรรคาทายก (ปู่อาจารย์) เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรม ผู้อาวุโสและผู้นำทางพิธีกรรมจะเป็นกลุ่มที่ถูกหาคำสอนให้มีความเคารพนับถือและเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนและชุมชนให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรม และเข้าร่วมพิธีกรรมด้วยความเต็มใจ เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติตามประเพณีของชุมชนที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน เนื่องจากชีวิตในชุมชนล้านนานั้นอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้น กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมตามความเชื่อและค่านิยมในชุมชนจะมีคนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

๕.๑.๒ ความหมายของเครื่องประกอบพิธีกรรมในการสืบชะตา

ในบรรดาประเพณีต่าง ๆ ในล้านนา มีประเพณีการสืบชะตานั้นว่าเป็นประเพณีที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งประเพณีหนึ่ง เพราะเป็นพิธีกรรมที่ชาวล้านนานิยมทำในโอกาสต่าง ๆ เพื่อต่อดวงชะตาให้ยืนยาว พิธีสืบชะตาเป็นพิธีใหญ่ที่ต้องอาศัยคนและเครื่องประกอบพิธีมากที่สุดพิธีหนึ่ง ชาวบ้านอาจจัดทำพิธีนี้โดยเฉพาะหรือจัดร่วมกับพิธีอื่น ๆ ก็ได้ และอาจจะจัดขึ้นเพื่อสืบชะตาให้แก่คนทั้งที่เป็นฆราวาสและภิกษุ หรืออาจจะสืบชะตาให้แก่หมู่บ้าน เมืองหรือทุ่งข้าว และเหมืองฝาย

ก็ได้ แต่จะต้องจัดขึ้นเพื่อสืบทอดให้แก่อะไรสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว การสืบทอดให้แต่ละสิ่งจะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป

องค์ประกอบของพิธีกรรมสืบทอด

เครื่องสืบทอด ไม่น้ำหรือไม้ค้ำ ซึ่งมีลักษณะเหมือนไม้งามลูกเสื่อจำนวน ๓ เล่มซึ่งขนาดของไม้นี้จะเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับว่าพิธีนั้นเป็นการสืบทอดทั่วไปหรือสืบทอดหลวงถ้าเป็นพิธีสืบทอดหลวงไม้นี้ก็จะมีความใหญ่ขึ้นตามลำดับ ไม้งาม ๑๐๘ หรือ ไม้ค้ำเล็ก เป็นกิ่งไม้แขนงลักษณะเหมือนกับ ไม้ค้ำแต่มีขนาดเล็กกว่า ซึ่งมีความไม้ค้ำเล็กขนาดเท่าหัวแม่มือ ยาว ๑ ศอกหรือยาวประมาณ ๕๐-๗๐ เซนติเมตร มีดรวมกัน ๑๐๘ เล่ม วางไวตรงโคนไม้ค้ำมุมใดมุมหนึ่งเกินเงิน-เกินคำ “เกิน” เป็นภาษาเหนือหมายถึงเกริน หรือบันได ประโยชน์ของเกินหรือบันได ใช้สำหรับปีนป่ายหรือขึ้นที่สูง กระบอกทรายและกระบอกน้ำ เป็นลำไม้ไผ่ที่มีขนาดความยาว สูงเท่า ๆ กับไม้ค้ำส่วนหัวและท้ายจะกรอกทรายลงไปและหุ้มปลายทั้ง ๒ ด้านให้แน่นไม่ให้ ทราย รั่วออกมา บางแห่งจะใช้ลำของคนที่มียุติ ขนาดเล็กมีดรวมกัน ๑๐๘ อัน กรอกทรายลงไปให้ครบ วางไว้มุมหนึ่งของไม้ค้ำ ดุขชัย ดุขชัยนี้ลักษณะจะแตกต่างจากดุขฝืนฝ้ายาว ๆ ดุขชัยจะเป็นดุขที่มี รูปร่างลักษณะเป็นดุขสามเหลี่ยมทำด้วยผ้าหรือกระดาษ ส่วนมากในพิธีสืบทอดมักจะใช้กระดาษว่าวหลากหลายสี มาตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมและฉลุ ลวดลายให้เกิดความสวยงามถ้าเป็นเครื่อง สืบทอดขนาดเล็ก ชาวบ้านจะนำดุขมาปักลงบนถาดแก้วแล้วมัดรวมกับไม้ค้ำ แต่ ถ้าเป็นพิธีสืบทอดหลวงมักนิยมนำมาปักลงบนต้นคา หรือต้นกล้วยวางไว้ตามมุมของเครื่องสืบทอดและ บริเวณส่วนยอดของไม้ค้ำ เทียนหรือเทียนชัย ทำด้วยขี้ผึ้งแท้ ใส้เทียนมีจำนวน ๑๐๘ แสง ซึ่งแบ่ง ไวด้วยมงคล ๑๐๘ นำมาปักไวสวนบนของไม้ค้ำ หรือมุมใดมุมหนึ่งของไม้ค้ำที่สะดวกพอที่จะ เอื้อมจุดเทียนถึงเทียนเล่มนี้จะจุดขณะที่พระสงฆ์ เริ่มเจริญพระพุทธมนต์ ฮาวเงิน ฮาวคำ ซึ่ง หมายถึงราวหรือที่จับ เช่น ราวสะพานหรือราวบันได หรือบางแห่งชาวบ้านจะเรียกกันว่า “ลวดเงิน- ลวดคำ” ซึ่งจะใช้เชือกหรือลวดความยาวเท่ากับไม้ค้ำ พันด้วยกระดาษสีเงินและทองมัดติดกับถาด ไม้ไผ่ และนำมาผูกรวมไว้กับไม้ค้ำ ขันข้าว ภาษาเหนือ หมายถึง สำหรับอาหาร โดยในเครื่องสืบทอดนั้นจะต้องมีสำหรับอาหารจำนวนหนึ่งสำหรับวางไว้ที่มุมไม้ค้ำในปัจจุบันลักษณะของสำหรับ อาหารก็เปลี่ยนมาเป็นปิ่นโต เนื่องจากสะดวกในการจัดเตรียมและประหยัดพื้นที่ในการจัดวางด้วย นอกจากสำหรับอาหารแล้ว ยังมีหมาก เมี่ยง บุหรี่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สามสิ่งนี้เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับ วิถีชีวิตของชาวล้านนาอย่างยาวนาน โดยจะนำมาประดิษฐ์ให้เกิดความสวยงาม บางแห่งจะถัก บุหรี่เป็นรูปฝืนตุ้ง บางแห่งจะตัดเป็นคำ ๆ รวมไปถึงหมากเมี่ยง ใบพลู และนำมาผูกติดกับถาด ไม้ไผ่ให้มีขนาดความยาวเท่ากับไม้ค้ำและผูกติดไม้ค้ำไว้ด้วยเช่นกัน หมอน้ำ หรือตุ้มดินเผาใบเล็ก ๆ ใส่เอาไว้ข้างในพอเป็นพิธี เครื่องนอน อันประกอบไปด้วยเสื่อ หมอน ผ้าห่ม ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่

ของคนเรา แทนความหมายของการมีนุ่งห่มและได้มีที่อาศัยหลับนอนนอกจากนี้ยังมีข้าวเปลือก ข้าวสาร ไส้กระbungหรือภาชนะไว ตันกล้าย ตันอ้อย มะพร้าว กล้าย หรือบางแห่ง อาจจะมีฟักทอง ฟักเขียวเพิ่มเติม ผ้าขาว ผ้าแดง ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางไสยศาสตร์หรือความเชื่อนอก พระพุทธศาสนา ผู้ประกอบพิธีนิยมใช้ผ้าขาวผ้าแดงเป็นเครื่องบูชาครู แทบทุกพิธี ผ้าขาวผ้าแดงเป็น สีเครื่องนุ่งห่มของพราหมณ์ สันนิษฐานว่าพิธีกรรมเหล่านี้มาจากพราหมณ์ เฉลว ภาษาล้านนาเรียกว่า “ตาแหลวคาเขียว” ใช้ในการป้องกันสัตว์ป่าและผีสงไม่ให้นำบกรวน หล้าคา เป็นหล้าที่ตาย ยากหรือไม่รู้จักตาย การนำหล้าคามาใช้ คงหมายถึงความอดทนแข็งแรงและเป็นอมตะ ธงสีขาวใหญ่ หมายถึง ตัวผู้ทำพิธี ส่วนธงสีขาวเล็ก ตันกล้าของตันไม้ต่าง ๆ หม้อดินเผา เส้นด้าย ขุนน้ำมันและเทียนยาวเท่ากิ่ง เส้นลวดเงินเส้นลวดทองเบี๊ยะและลวดหมากเมี่ยงบุหรืหรือขนม

ความหมายของเครื่องประกอบพิธีการสืบชะตา

การสืบชะตาเป็นการสร้างกุศลกรรมที่ยิ่งใหญ่ สามารถสืบต่ออายุให้ยืนยาวได้ ผู้คนชาวล้านนา จึงมีการสืบทอดพิธีกรรมสืบชะตามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเห็นผลของ อานิสงส์การสืบชะตา ตามความเชื่อที่ปรากฏในคัมภีร์ดังกล่าวมาแล้วในบทข้างต้น นอกจากนี้ เครื่องประกอบของการสืบชะตาตามคติของชาวล้านนา ว่าบรรพบุรุษได้ทำมาล้วนแต่มีความหมาย ที่แฝงไปด้วยปรัชญาและคติความเชื่อ เครื่องประกอบและความหมายของการสืบชะตา พอที่จะแยก ประเภทได้ ดังนี้

ประเภทใช้แทนหมู่คน ประเภทใช้แทนหมู่นั้น ได้แก่ ไม้ค้ำใหญ่ ไม้ค้ำเล็ก ไม้ค้ำใหญ่ ๓ เล่มนี้ ถ้าสืบชะตาในครอบครัว หรือสืบชะตาชาวบ้านหมายถึงบุคคล ๓ คน คือ พ่อ แม่ ลูก ซึ่งเป็นหลักใหญ่ของครอบครัวถ้าคนทั้ง ๓ นี้ ยังค้ำจุนกันอยู่คือยังรักสมัคสมานสามัคคี เมตตา เอื้อเฟื้อเอาใจใส่ ไม่นอกใจกันไม่ทอดทิ้งกัน ลูกยังเชื่อฟังพ่อแม่ พ่อแม่ยังเอาใจใส่ลูกเลี้ยงดูอบรม ลูก ๆ บ้านนั้น ครอบครัวนั้นชาตาดี คนนั้นชาตาไม่ขาด ถ้าสืบชะตาว่าดวอาราม ไม้ค้ำ ๓ เล่มนี้ หมายถึง พระสงฆ์ สามเณร ศรัทธาญาติโยม ทั้ง ๓ พวกนี้เป็นหลักของวัด

ไม้ค้ำหรือไม้ค้ำ ซึ่งมีลักษณะเหมือนไม้งามลูกเสื่อจำนวน ๓ เล่มซึ่งขนาดของไม้ค้ำนี้จะเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับว่าพิธีนั้นเป็นการสืบชะตาทั่วไปหรือสืบชะตาหลวงถ้าเป็นพิธีสืบชะตาหลวงไม้ค้ำก็จะมีขนาดใหญ่ขึ้นตามลำดับ ในคติความเชื่อของชาวล้านนาแต่อดีตเชื่อกันว่าไม้ค้ำเป็นสิ่งที่คอยช่วยค้ำจุนให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ซึ่งนอกจากจะนำมาใช้ประกอบในพิธีสืบชะตาแล้ว เรามักจะเห็นชาวบ้านในล้านน่านำไม้ค้ำไปถวายวัด เพื่อใช้ค้ำดันโพธิ์ในช่วงสงกรานต์ ซึ่งบางแห่งจะมีพิธีจัดขบวนแห่อย่างยิ่งใหญ่ และถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมานานหลายชั่วอายุคน การใช้ไม้มาค้ำทำมุมกัน ๓ มุมนั้น หมายถึงพระรัตนตรัย ๓ ประการ อันประกอบไปด้วยคุณ

พระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ ดังนั้น ไม้ค้ำดังกล่าวจึง มีนัยว่าขอให้คุณพระรัตนตรัยนั้น ช่วยค้ำจุนชีวิตให้มีความมั่นคงสืบไป

ไม้ค้ำเล็กขนาดเท่าหัวแม่มือยาว ๑ ศอก จำนวนเท่าอายุ หรือ ๑๐๘ อัน นั้นหมายถึง บุคคลผู้อยู่ร่วมบ้าน ร่วมวัด เช่น ญาติ บริวาร เขย สะใภ้ หรือเป็นลูกศิษย์อารามิกชน คนอยู่ในวัด ถ้ายังอยู่ปกติดี ค้ำจุนอุดหนุน อุปถัมภ์ บำรุงกันดี เหมือนไม้ค้ำเล็กมัดรวมกันกับไม้ค้ำใหญ่ สนับสนุนช่วยเหลือ ชะตาด้านก็ไม่ขาด ชะตาวัดก็ไม่ขาด ถ้าไม่หวังดี ปรารถนาดีคอยขัดแย้งทำลาย ชะตาด้านนั้นขาด วัดก็เช่นเดียวกัน ไม้ค้ำนี้จึงเป็นธรรมะในข้อเมตตาธรรม สามัคคีธรรมที่ปรากฏให้เห็นโดยปริศนา แทนหมู่คน ถ้ามีเมตตา สามัคคีในหมู่คนทุกจำพวก ชะตาก็จะดี ชะตาก็ไม่ขาด

ไม้งาม ๑๐๘ หรือ ไม้ค้ำเล็ก เป็นกิ่งไม้แขนงลักษณะเหมือนกับ ไม้ค้ำแต่มีขนาดเล็กกว่า ซึ่งมีความไม้ค้ำเล็กขนาดเท่าหัวแม่มือยาว ๑ ศอกหรือยาวประมาณ ๕๐-๗๐ เซนติเมตร มัดรวมกัน ๑๐๘ เล่ม วางไวตรงโคนไม้ค้ำมุมใดมุมหนึ่ง ที่มาของจำนวนไม้งาม ๑๐๘ เล่มนี้ มาจากคุณของพระรัตนตรัย ซึ่งตามคติความเชื่อของชาวพุทธถือว่าคุณของ พระพุทธนั้นมีอยู่ ๕๖ ประการ คุณพระธรรมมี ๓๘ ประการ และคุณพระสงฆ์มี ๑๔ ประการ รวมแล้วได้ ๑๐๘ ประการ หรือที่เรียกว่ามงคลรอบแปด ในปัจจุบันไม้งามจำนวนดังกล่าว มักหาได้ยากขึ้นบางแห่งจะใช้ “แหง” ซึ่งเป็นพืชในตระกูลกชชนิดหนึ่งลำต้นกลม มีสีเขียว สวนปลายยอดมีกิ่งแขนงซึ่งชาวบ้านจะตัดมาแทนไม้ที่หายากขึ้น

ประเภที่ใช้แทนร่างกาย ได้แก่ กระบอกทราย หรือข้าวสาร จำนวน ๒๐ กระบอก กระบอกน้ำ ใช้ไม้้อเช่นเดียวกันจำนวน ๑๒ กระบอก ผางประทีป หรือเทียน จำนวน ๔ อันถ้าหากมากเท่าอายุหรือเกินได้แต่อย่าให้เกิน ๑๐๘ สูงกำลัง ๑ ตัว สีสายกำลัง ๑ เส้น สิ่งเหล่านี้ใช้แทนร่างกายคน สำหรับร่างกายคนเรานั้น ท่านกล่าวไว้ว่าประกอบด้วยธาตุ ๔ ประชุมกัน คือธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ รวมเป็นร่างกาย แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือรูปกับนาม ซึ่งท่านกำหนดสิ่งของธาตุทั้ง ๔ และรูปนามดังนี้

กระบอกทรายและกระบอกน้ำ เป็นลำไม้ไผ่ที่มีขนาดความยาวสูงเท่า ๆ กับไม้ค้ำ ส่วนหัวและท้ายจะกรอกทรายลงไปและหุ้มปลายทั้ง ๒ ด้านให้แน่นไม่ให้ทรายร่วงออกมาบางแห่งจะใช้ลำของต้นอ้อที่มี ขนาดเล็กมัดรวมกัน ๑๐๘ อัน กรอกทรายลงไปให้ครบวงไว้มุมหนึ่งของไม้ค้ำ ซึ่งกระบอกทรายนี้เป็นเสมือนสิ่งที่แทนธาตุดินในร่างกายของคนเรา และกระบอกน้ำก็จะลักษณะเช่นเดียวกันนี้ซึ่งใช้แทนความหมายของธาตุน้ำนั่นเอง

ตุ้งซัย ตุ้งซัยนี้ลักษณะจะแตกต่างจากตุ้งผืนผ้ายาว ๆ ตุ้งซัยจะเป็นตุ้งที่มีรูปร่างลักษณะเป็นตุ้งสามเหลี่ยมทำด้วยผ้าหรือกระดาษ ส่วนมากในพิธีสืบชะตามักจะใช้กระดาษว่าหลากหลายสี มาตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมและฉลุ ลวดลายให้เกิดความสวยงามตา เป็นเครื่องสืบชะตาขนาดเล็ก ชาวบ้านจะนำตุ้งมาปลงบนกานกล้วยแล้วมัดรวมกับไม้ค้ำ แต่ ถ้าเป็นพิธีสืบชะตาลวง มักนิยมนำมาปลงบนตนคา หรือต้นกล้วยวางไว้ตามมุมของเครื่อง สืบชะตา และบริเวณสวนยอดของไม้ค้ำซึ่งความหมายของตุ้งซัยนี้จะบอกไปมาก็คือเมื่อมีลมพัดผาน จึงเป็นเครื่องหมายแสดงถึงพลังลม หรืออีกนัยหนึ่งไขแทนธาตุลม

เทียนหรือเทียนชัย ทำด้วยขี้ผึ้งแท ใสเทียนมีจำนวน ๑๐๘ เสนซึ่งแฝงไว้ด้วยมงคล ๑๐๘ นำมาปักไว้สวนบนของไม้ค้ำ หรือมุมใดมุมหนึ่งของไม้ค้ำที่สะดวกพอที่จะเอื้อมจุดเทียนถึงเทียนเล่มนี้จะจุดขณะที่พระสงฆ์ เริ่มเจริญพระพุทธมนต์ แสงเทียนที่ลุกโชติช่วงนั้นเปรียบได้กับแสงแห่งปัญญาและนำความสว่างไสว ตลอดจนความรุ่งโรจน์มาสู่เจ้าชะตาตามที่ประกอบพิธีนั้น ๆ นอกจากนี้แล้วเปลวเทียนยังทำให้เกิดความรอน ซึ่งแสดงถึงธาตุไฟที่ประกอบเป็นธาตุของคนเราเป็นธาตุที่ ๔ ด้วย จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่คนโบราณมีคติความเชื่อที่แฝงไว้ซึ่งความหมายที่ลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น พิธีสืบชะตาจึงเป็นพิธีกรรมที่ทำให้คนเรามีขวัญและกำลังใจที่ดีในการดำรงชีวิต เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่ดีและถูกถ่ายทอด มาจากรุ่นสู่รุ่นจวบจนกระทั่งทุกวันนี้

ประเพณีใช้สอย เครื่องอุปโภค บริโภคของคน บ้านใด ๗ ชั้น หรือ ๕ ชั้น หมายถึงการนับญาติที่เรียกว่าเจ็ดเจ้นชะกู่ล หรือเจ็ดชั่วโคตรนั้น เกินเงิน-เกินคำ “เกิน” เป็นภาษาเหนือ หมายถึงเกริน หรือบันได ประโยชน์ของเกินหรือบันได ไซสำหรับปนปายหรือขึ้นที่สูง ดังนั้นความหมายและคติความเชื่อที่คนโบราณทานแฝงไว้นั้น หมายถึงการก้าว ขึ้นสู่ที่สูง มีความสูงส่ง มีความก้าวหน้าในชีวิตถ้าเป็นข้าราชการจะแทนความหมายของการ เลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งหรือศักดิ์ที่สูงขึ้น โดยจะทำเป็นรูปบันไดเล็ก ๆ พันด้วยกระดาษ สีเงินและสีทอง ซึ่งหมายถึงบันไดเงินบันไดทอง สีเงินและสีทองแฝงความหมายให้มีเงินมีทองไซ ให้เกิดความมั่งคั่งด้วยเช่นกันบางแห่งถาสถานที่ไม่เอื้ออำนวยหรือ เปนพิธีสืบชะตาแบบเล็ก ๆ ไม้ใดใหญ่โตมาก ก็จะมีการขอขนาดลงเหลือเพียงอันเดียวหรือทำเป็นรูปบันไดเล็ก ๆ พอเป็นเครื่องหมายเท่านั้น

ไม้ข้าว (สะพาน) ทำเป็นไม้ ๒ อันติดกัน ท่านหมายถึง การมีน้ำใจ ต่อญาติมิตรบริวาร เพื่อนใกล้เคียง คือยินดีต่อแขกผู้ไปมาหาสู่ ได้ทุกโอกาส เหมือนทำสะพานให้คนเดินมาสู่บ้าน

หมอน้ำ กระบวย เลื่อ หมอน พลุ บุหรี่ เมียง ของเหล่านี้เป็นของรับแขกมีความหมายว่า ถ้าเรามีสิ่งนี้ไว้ ใครไปใครมา มีไว้ต้อนรับไม่ขาดแคลน

ประเภทอาหาร ที่เป็นต้นกล้าสำหรับทำพันธุ์อย่างเช่น หน่อกล้วย หน่ออ้อยอก มะพร้าว ต้นหมาก ฯ ถือว่าถ้าหมั่นปลูกฝัง ไม่เกียจคร้าน ก็จะมีกินมีใช้อุดมสมบูรณ์ ไม่ขัดสน अबจน ถ้าไม่แสวงหา พืชพันธุ์ต้นกล้าหามาปลูก ชะตาชีวิตอัปมงคล ชะตาชีวิตขาดทำให้ยากจน อันแฝงด้วยธรรมชาติให้มีความขยัน ไม่นิ่งดูดาย และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างระบบนิเวศวิทยาที่ดี ถ้าไม่มีอาหารหล่อเลี้ยงร่างกายชีวิตก็จะขาดความสุข ถ้ามีอาหารบริบูรณ์ชีวิตก็จะมีความสุข ถ้าต้องการให้ชะตาชีวิตดี

จะเห็นได้ว่าการตีความหมายจากสัญลักษณ์ในเครื่องประกอบพิธีสืบชะตานี้สามารถตีความได้หลายอย่างต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิดความเชื่อและทัศนคติการมองโลกของคนในสังคมเป็นหลัก

๕.๑.๓ ความเชื่อของการสืบชะตาของชาวล้านนา

ความเชื่อการสืบชะตาของชาวล้านนา มีทฤษฎีแนวคิด คือ แนวคิดด้านชะตากำเนิดแห่งผู้คนและบ้านเมือง แนวคิดด้านกุศลกรรมบถ ๑๐ แนวคิดด้านโพชนงค์ ทฤษฎีแนวคิดด้านปรัชญา ทฤษฎีแนวคิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรม ทฤษฎีแนวคิด การวิเคราะห์ SWOT

๑) แนวคิดด้านชะตากำเนิดแห่งผู้คนและบ้านเมือง ความเชื่อที่กล่าวถึงการเกิดของสรรพสิ่งไม่ว่าจะเกิดจากพระเจ้า หรือเกิดเองโดยธรรมชาติก็ตามรวมอยู่ในคำว่า “ชะตาเกิด” หรือถือว่า “กำเนิดมาแล้ว ความเชื่อของชาวพุทธในล้านนาไทย ได้แก่อินแดนที่อยู่ทางภาคเหนือของราชอาณาจักรไทยในปัจจุบัน มีความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดเป็น ๓ ประการด้วยกัน คือ ๑) ชะตาเกิดของคน และสัตว์ คือ การเกิดของคนและสัตว์ ๒) ชะตาเกิดของบ้านและหมู่บ้าน ๓) ชะตาเกิดของเมือง

๒) แนวคิดด้านกุศลกรรมบถ ๑๐ : ๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง ๒) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย ๓) กามเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดิฉินในกาม (ทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นกายกรรม เพราะเป็นไปทางกายทวารโดยมาก) ๔) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ ๕) ปิสุณาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด ๖) ผรุสสาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ ๗) สัมผัปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพื่อจ้อ (ทั้ง ๔ นี้ จัดเป็นวจีกรรม เพราะเป็นไปทางวจีทวารโดยมาก) ๘) อนภิชชา ไม่โลภอยากได้ของเขา ๙) อพยาปาต ไม่พยาบาทปองร้ายเขา ๑๐) สัมมาทิฎฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม (ทั้ง ๓ นี้

จัดเป็นมโนกรรม เพราะเป็นไปทางมโนทวารโดยมาก) ในพิธีกรรมสืบทอด จะมีการรักษาศีล ฟังธรรม และสมาธิ เป็นเครื่องประกอบแห่งการทำความดีทั้ง กาย วาจา ใจ

๓) แนวคิดด้านโพชฌงค์สติ (สติสัมโพชฌงค์) ความระลึกได้ สำนึกพร้อมอยู่ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับเรื่อง ๒) ฌัมมวิจยะ (ฌัมมวิจยสัมโพชฌงค์) ความเพียรธรรม ความสอดส่องสืบค้นธรรม ๓) วิริยะ (วิริยสัมโพชฌงค์) ความเพียร ๔) ปิติ (ปิติสัมโพชฌงค์) ความอิ่มใจ ๕) ปัสสัทธิ (ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์) ความสงบกายใจ ๖) สมาธิ (สมาธิสัมโพชฌงค์) ความมีใจตั้งมั่น จิตแน่วในอารมณ์ ๗) อุเบกขา (อุเบกขาสัมโพชฌงค์) ความมีใจเป็นกลาง เพราะเห็นตามเป็นจริง พิธีกรรมสืบทอด โพชฌงค์ปริตร เป็นเป็นบทสวดที่สำคัญ เมื่อผู้เข้าพิธีกรรมสืบทอดรับรู้เข้าใจและน้อมใจเข้าถึงแล้ว ก็จะมีผลเป็นธรรมโอสถรักษาการไปให้หาย

๔) ทฤษฎีแนวคิดด้านปรัชญา พิธีกรรมสืบทอดมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่เนื่องในศาสนา และความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่ามีอยู่เหนือธรรมชาติ การประกอบพิธีกรรมสืบทอดเป็นการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์การของคนรุ่นก่อน ๆ ให้แก่คนรุ่นต่อมาโดยได้มีการหาวิธีการที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด ที่จะสื่อความหมายต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายได้

๕) ทฤษฎีแนวคิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรม การถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมสืบทอด ซึ่งเป็นกระบวนการการศึกษาอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาในชุมชน สำหรับการถ่ายทอดพิธีกรรมสืบทอดของชาวล้านนาค้นมีมาช้านาน ซึ่งมักอยู่ในรูปแบบของขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี

๖) ทฤษฎีแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT ๑) จุดแข็ง คือ ประเพณีที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยการทำพิธีจะมี ปู่อาจารย์เป็นผู้นำทางพิธีกรรม ๒) จุดอ่อน คือ คนรุ่นใหม่พึ่งพาวิทยาการทางวิทยาศาสตร์มากกว่า ๓) โอกาส เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ดี รวมถึงเครื่องพิธีกรรมทั้งหลายล้วนแต่เป็นสัญลักษณ์ของปรีชาธรรมทั้งสิ้น ๔) อุปสรรค สภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม

๕.๑.๓.๔ ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview)

มีความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับอิทธิพลของพิธีกรรมสืบทอด ในวิถีชีวิตชาวล้านนา สรุปได้ตามประเด็นคำถามดังนี้

๑) ด้านความเชื่อ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ล้วนมีความเห็นคล้ายกันว่า มีความเชื่อมโยงอยู่หลายด้าน สามารถจำแนกออกเป็นด้านต่างๆ ได้ ๔ ด้าน คือ

(๑). ความเชื่อเรื่องอำนาจของพระรัตนตรัย ในฐานะชาวพุทธนับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้วโดยมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง เพราะคุณพระรัตนตรัยเป็น

ถึงสูงสุด ดังนั้นการสืบทอดจะต้องมีการตั้งโต๊ะหมู่บูชาและมีพระพุทธรูปทุกครั้งเพื่อเกิดมงคล เป็นขวัญและกำลังใจ

(๒). ความเชื่อเรื่องกรรม คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่พิธีการสืบทอด มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องกรรมเพียงเล็กน้อย กลับจะมุ่งถึง ทางไสยศาสตร์เป็นส่วนใหญ่

(๓). ความเชื่อเรื่องมงคล ในหลักพระพุทธศาสนามีความเชื่อในเรื่อง มงคล ๓๘ ประการ บทสวดมนต์ที่ใช้ส่วนสืบทอดล้วนเป็นมงคลอย่างยิ่ง ทุกอย่างที่ทำแล้วสบายใจย่อมเกิดมงคล เชื่อว่าสืบทอดแล้วเป็นสิริมงคลโรคภัยก็จะได้หาย สิ่งที่ทำนั้นล้วนเป็นมงคลเกิดขึ้น เพราะคิดดี พูดดี ทำดี มงคลก็เกิดขึ้นเอง

(๔). ความเชื่อเรื่องการอุทิศกุศลให้กับสรรพสัตว์ทั้งปวง ก็คือ เวลาเราสร้างสิ่งที่ไม่ดีกับคนอื่นไว้ก่อนนั้นเรียกว่าเจ้ากรรมนายเวร เจ้ากรรมนายเวรเป็นสิ่งที่เรากระทำไว้ในอดีตชาติ ส่งผลให้เราในปัจจุบัน ทำอุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรด้วย ทั้งการสืบทอดเป็นต่ออายุตัวเอง

๒) ด้านพิธีกรรม ในประเด็นความมีอิทธิพลด้านพิธีกรรมนั้น ผู้ให้ข้อมูลต่างมีความเห็นว่า พิธีกรรมนั้นเหมือนกันทุกประการ แต่เครื่องสืบทอดนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป

การสืบทอดมีเครื่องประกอบต่างกัน การสืบทอดบ้านเมืองมีเครื่องประกอบมากกว่าเดิม การสืบทอดคนก็มีเครื่องประกอบไม่มาก แต่พิธีการ นิยมสืบทอดคนมากกว่าสืบทอดสัตว์ เครื่องสืบทอดก็เหมือนกัน แต่ถ้าเป็นสืบทอดบ้านเมือง เครื่องจะมาก

๓) ด้านบุญ ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน มีความเห็น เหมือนกัน คือ เป็นบุญกิริยาวัตถุ ทั้งทาน มัย และศีลมัย ดังนี้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อการสืบทอดของชาวล้านนา มีการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ในแง่วรรณกรรม คือ ค่านิยม คติธรรมและคำสอนทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและ ประเพณี ความเชื่อถือและข้อคิดต่าง ๆ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การสืบทอดชาวล้านนา หมายถึง การต่ออายุให้ยืนยาวออกไป และเพื่อเป็นสิ่งสิริมงคลมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลาย ให้มีความสุขความเจริญรุ่งเรืองสืบไป แม้การสืบทอดนี้ไม่ใช่แก่นแท้ในทางพุทธศาสนาที่ตาม ว่ากันว่า เป็นลัทธิพราหมณ์อยู่บ้างแต่ก็ได้สารประโยชน์ในด้านจิตใจอย่างไม่น่าเชื่อ ประเพณีสืบทอด นับเป็นพิธีกรรมที่สำคัญของล้านนามาแต่โบราณ มีผู้นิยมทำกันตั้งแต่ชาวบ้านทั่วไปกระทั่งบุคคลชั้นสูง พระสงฆ์ พระราชมหากษัตริย์ เพื่อความสุขความเจริญและสืบอายุให้ยืนยาวออกไป เป็น

การบำรุงขวัญกำลังใจ สร้างคตินิยมทุกเวที^๑ แก่ลูกหลาน เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน เป็นพิธีที่สำคัญในการให้กำลังใจ กำลังขวัญ แก่ผู้คนในบ้านเมือง

การสืบชะตาในล้านนาไทย นอกจากจังหวัดเชียงใหม่ที่ยกมาเป็นตัวอย่างในงานวิจัยนี้แล้ว จังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือก็นิยมทำกันอยู่ตลอด มีผิดแผกกันบ้างในด้านสถานที่ วัน เวลา และอุปกรณ์การสืบชะตา จึงถือได้ว่าประเพณีนี้เป็นประเพณีสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนล้านนาโดยทั่ว การปล่อยนก ปล่อยปลา ปล่อย หอยในพิธี ถือว่าปล่อยเคราะห์ ความจริงเป็นการปล่อยชีวิตสัตว์ทั้งสัตว์ปีกและสัตว์น้ำ เป็นลักษณะของแห่งความปรารถนาดี และเป็นการส่งเสริมพันธุ์สัตว์น้ำด้วย

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

พิธีสืบชะตา เป็นพิธีกรรมชนิดหนึ่งตามคติความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ทว่าเวลานี้เนิ่นนานไป พิธีกรรมทางภาคเหนือถูกแทรกด้วยพิธีกรรมท้องถิ่น ที่มีรากฐานมาจากการนับถือผี ดังนั้น นอกจากจะมีการสวดพระปริตรสำคัญแล้ว ก็มีพิธีกรรมแผ่เมตตาให้กับเจ้ากรรมนายเวร เพื่อให้ง่ายโทษภัยทั้งหลายที่เคยก่อกรรมทำกันไว้ เพราะการเจริญเมตตาหรือการแผ่เมตตานี้เป็นธรรมคำจุนโลก มีอานิสงส์ใหญ่ถึง ๑๐ ประการ ที่สำคัญคือทำให้ปลอดภัยและทำให้มีอายุยืน พิธีกรรมจำเริญอายุหรือสืบชะตาจะมีผลจริง อานิสงส์จริงก็ต่อเมื่อประกอบด้วยองค์คุณ ๒ ประการ คือเจ้าชะตามีภูมิธรรมที่จะรับรู้และเข้าใจในความรู้อันยิ่งในพระรัตนตรัย น้อมนำเข้าสู่จิตใจของตน เพื่อถึงซึ่งความหลุดพ้นอย่างหนึ่ง และผู้เป็นประธานในพิธีซึ่งจะเป็นหัวหน้าสงฆ์ ที่จะต้องกระทำสัตยาธิษฐานขออำนาจแห่งองค์ธรรม ได้น้อมนำบังเกิดขึ้นกับจิตของเจ้าชะตา คลบบันดาลให้โรกภัยหรืออายุขัยยาวนาน ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำอธิษฐานฤทธิ์ชนิดหนึ่ง ผู้เป็นประธานและคณะสงฆ์ที่ทำพิธีจึงต้องเป็นพระสงฆ์ที่ทรงศีล ทรงธรรม ทรงวินัยและถึงซึ่งภูมิธรรมอันประเสริฐในพระศาสนา องค์คุณทั้ง ๒ ประการนี้ บริบูรณ์เมื่อใดก็จักสัมฤทธิ์ผลเมื่อนั้น ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ว่าการประกอบพิธีกรรมของผู้เป็นเจ้าชะตา ควรประกอบพิธีด้วยความศรัทธาน้อมรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย มุ่งเน้นในการทำความดี ละความชั่ว มีจิตที่แน่วแน่ สดับพระเจริญพระพุทธมนต์ อานิสงส์ของพิธีกรรมสืบชะตาจึงจะสัมฤทธิ์ผลได้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ปัจจุบันพิธีสืบชะตามีการแตกแขนงออกไปหลายอย่าง โดยอ้างอิงพิธีการสืบชะตาของคน เช่น พิธีสืบชะตาน้ำ พิธีบวชป่า เป็นต้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องพิธีสืบชะตาแม่น้ำและป่าเพิ่มเติมเข้ามาด้วย นอกจากจะเป็นการศึกษาเพิ่มเติมแล้ว ยังได้รู้คุณค่าของน้ำและอีกทั้งยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามสืบต่อไป

^๑ อย.ทสก. (ไทย) ๒๔/๓๐/๗๗.